

Mindre meddelelser

Ynglebestanden af Tejst *Cepphus grylle* i Danmark 1978-87

I nærværende artikel redegøres for Tejstens bestandsudvikling i Danmark i perioden 1978-87. Der er tidligere redegjort for Tejstens yngleforekomst i Danmark fra 1977 og så langt tilbage i tiden, som det var muligt at finde oplysninger i den ornitologiske litteratur (S. Asbirk, Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 72: 161-178, 1978).

Bestandsopgørelserne er foretaget på samme måde som beskrevet i ovenstående artikel for perioden 1971-77, ved at jeg har optalt Tejsterne på nogle enkelte lokaliteter, og ved at andre har talt op på de øvrige lokaliteter. Jeg vil derfor rette en varm tak til følgende personer og institutioner, uden hvis hjælp det ikke havde været muligt at følge Tejstebestanden år for år i så lang en årrække:

Per Ahrenst, Pelle Andersen-Harild, Johannes Bang, Hans Christophersen, Preben Clausen, Henrik Dissing, Hans Frederiksen, Eddie Fritze, Jens Chr. Gejl, Jens Gregersen, Ib Gundelach, Kjeld Hansen, Lars Hansen, Thor Hestnæs, Søren Højager, Svend Jensen, Villy Jensen, Bjarke Huus Jensen, Arne Kiis,

Arne Klintbøl, Kaj Møller Lindvig, Anders Pape Møller, Carsten Groth Pedersen, Knud Sindberg, Claus Sørensen, Vildtreservatkontoret, Jens Zeeberg og Brian Zobbe.

Resultater

Optællingsresultaterne for alle enkeltlokaliteter og for landet som helhed fremgår af Tab. 1. Tejsten har i perioden 1978-87 ynglet på i alt 21 lokaliteter. Ny lokalitet er Knudshoved Odde i Sydsjælland. Arten er til gengæld forsvundet fra Østerby Havn på Læsø på grund af øget færdsel og havneudvidelse i 1983, fra Hjelm og fra Vandstedet på Samsø. Endvidere har Tejsten kun været uregelmæssigt forekommende på molerne i Frederikshavn, på Sangstrup Klint, Nekselø og Omø. De største kolonier af Tejsten findes fortsat på Hirsholmene og Ndr. Rønner. Ndr. Rønner har siden 1930'erne været landets største koloni, men siden 1970 er bestanden på Hirsholmene øget kraftigt, og i perioden 1978-87 er bestanden på Hirsholmene landets største.

Bestanden af ynglende Tejster i Danmark er flerdoblet i dette århundrede. Foto: Sten Asbirk.

Årsager til ændringer i bestanden

På Fig. 1 vises bestandsudviklingen for hele landet fra 1920'erne til i dag. I denne periode er bestanden af ynglende Tejster øget fra ca 100 par til over 400 par. Indvandring fra Sverige, øget fødeudbud og forbud mod jagt har formentlig været nogle af de mest positivt virkende faktorer (S. Asbirk l.c.).

Bestanden har de seneste 10 år svinget omkring et niveau på ca 400 par. På Hirsholmene er bestanden øget betydeligt i denne periode takket være indførslen af et adgangsforsbud til sydromen i havnen på hovedøen Hirsholm. Desuden er der formentlig også kommet et vist tilskud til Hirsholmene af fugle fra Ndr. Rønner, hvor bestanden er mindsket lidt. Ringmærkning har vist, at der sker udveksling af Tejster mellem de to lokaliteter. Reduktionen i ynglebestanden på Ndr. Rønner hænger blandt andet sammen med, at der næsten ikke driver flere fiskekasser i land på øerne. Ca 40% af Tejsterne yngede under fiskekasserne i årene 1975-77. Siden 1977 har fiskerierhvervet skiftet fra fiskekasser af træ til kasser af plastik, og plastikbatterierne ses kun meget sjældent illanddrevne.

Olieforurening er en af de faktorer, der kan påvirke Tejstebestanden negativt, både på landsplan som i 1960'erne (S. Asbirk l.c.) og på enkeltlokaliteter. I januar 1979 skete en voldsom olieforurening midt i Tejstens overvintringsområde i det sydlige Kattegat (Ib Clausager, *Feltornithologen* 21: 65-67, 1979).

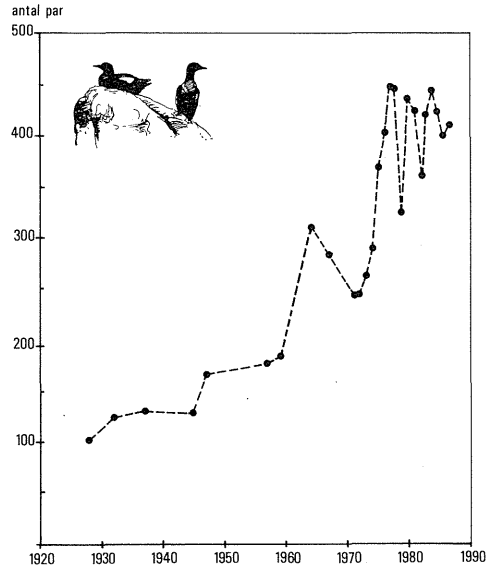

Fig. 1. Bestandsudvikling for ynglende Tejster i Danmark 1928-1987.

Number of breeding pairs of Black Guillemot in Denmark 1928-1987.

Tab. 1. Antal ynglepar af Tejst i Danmark 1978-87. Parentes om tallet betyder, at lokaliteten ikke er besøgt det pågældende år, og at der er tale om et skøn.

Number of breeding pairs of Black Guillemot at all Danish breeding localities 1978-87. Brackets indicate that the locality was not visited that year.

Lokalitet	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Hirsholmene	97	70-103	144	148	129	153	154	165	109-118	110-120
Deget	14	6-7	23	16	21	21-28	32	23-36	26-28	35
Ndr. Rønner	110-136	76	101	69-100	71	79	89	(89)	99	116
Østerby Havn	2	(0)	0	0	0	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Fr.havn	0	0	0	0	0-1	0	(0)	(0)	(0)	(0)
Sangstrup Klint	0	0	0	0	0	0	0	0-1	0	0
Hjelm	3	0-3	1	(0-1)	2	2	2	(2)	(2)	0
Hesselø	47	18	18-19	18-20	20-30	20-30	(20-30)	(20-30)	(20-30)	(20-30)
Vandstedet	5-6	2	0-2	3-5	2	2	2	3	0	0
Kyholm	1	2-3	1-3	2	(2)	6	16	11	18	0
Lindholm	0	14	8	8-15	8-12	9	29	11	8	6-13
Vejrø	29	26	37	40	25	38	43	28	40	43-56
Tunø	66-71	40-47	55-59	48-55	25-30	20-44	10-15	14	(14)	(14)
Sejerø	34	25-30	18-28	23	18-28	12-34	21-27	23-28	9-40	15-39
Endelave	1-2	(0-2)	1-2	5-7	4-6	3-6	7-8	1-4	3-8	3
Mejlø	5	8	6	6	4	4	2-3	3-5	3-4	4
Nekselø	1	(0-1)	3	(1-3)	(1-3)	1	0-1	0	0	(0)
Musholm	3	3-4	1	(1-3)	(1-3)	(1-3)	(1-3)	(1-3)	(1-3)	0-3
Reersø	2-3	3	2-3	2-3	1-3	3	3	2	3	1-3
Omø	3	0	0	0	0	0-1	0	2	0	0
Knudshoved	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
I alt	423-457	293-347	419-440	390-447	334-372	384-443	427-453	398-434	365-416	369-435

Mindst 54 oliedøde Tejster blev fundet (Ib Clausager: Olieudslippet fra Thun Tank III i januar 1979. Duplikeret rapport fra Vildtbiologisk Station), og ynglebestanden reduceredes med næsten 25%.

I august 1985 skete en mindre olieforurening i det nordlige Kattegat. Døde Tejster blev fundet på Hirschholmene, og den lokale bestand blev herved reduceret fra ca 165 par til ca 115 par i de efterfølgende år.

Men også naturbetingede forhold påvirker antallet af ynglende par markant. Det lave antal ynglepar i 1982 hænger således sammen med, at en voldsom storm i november 1981 medførte omfattende nedstyrtninger af Tejsternes yngleklinter blandt andet på Vejv. På Ndr. Rønner havde vandstanden været så høj, at mange af redevallerne var skyllet til med tang.

Sammenfattende kan det konkluderes, at hovedårsagen til det markante fald i ynglebestanden i 1979 var olieforurening, i 1982 stormvejr og i 1986 olieforurening. Fremgangen efter fald i bestanden kan skyldes indvandring fra Sverige. Nye ringmærkningsresultater viser, at der sker udveksling imellem den danske og den svenske ynglebestand. Den samlede Tejstebestand i Kattegat bør derfor vurderes under ét, når bestandspåvirkningerne skal vurderes.

Summary: The breeding population of the Black Guillemot *Cephus grylle* in Denmark 1978-87

The Danish breeding population of Black Guillemots has been censused every year since 1971 (S. Asbirk, Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 72: 161-178, 1978). The results from the period 1978-87 are shown in Tab. 1. The number of breeding localities are 21, and the total population varies around 400 pairs. Oil pollution is the main responsible factor for the decline in the population in 1979 and 1986. In 1982 heavy storms during the previous winter had destroyed many nest sites, and consequently fewer breeding pairs were present at the colonies. Since the 1920s the Danish breeding population of Black Guillemots has increased from about 100 pairs to about 400 pairs (Fig. 1), the main reasons being immigration from Sweden, presumably an increased abundance of food, and a legal termination of hunting of the species.

Sten Asbirk
Skov- og Naturstyrelsen
Slotsmarken 13
2970 Hørsholm

Ynglebestanden af Ride *Rissa tridactyla* i Danmark 1977-87

Riden indvandrede som ynglefugl i Danmark i 1941 (F. Salomonsen, Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 35: 159-179, 1941). Bestandsudviklingen 1941-1976 er beskrevet af A. Pape Møller, Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 72: 34-36, 1978.

I nærværende artikel redegøres for bestandsudviklingen i perioden 1977-1987, hvor jeg selv har optalt bestandene på Ndr. Rønner i 1977, 1978 og

1987, og på Skarreklit og Hanstholm i 1978. De øvrige oplysninger stammer fra Fredningsstyrelsens (nu Skov- og Naturstyrelsen) optællinger samt fra Nordjysk Ornitologisk Kartotek.

Riden har i perioden 1977-1987 ynglet på tre lokaliteter i Danmark: Ndr. Rønner, Hanstholm og Skarreklit/Bulbjerg, se Tab. 1.

På Ndr. Rønner skiftede Riderne i 1987 - uvist af

Tab. 1. Antal ynglepar af Ride i Danmark 1977-1987.
Number of breeding pairs of the Kittiwake in Denmark 1977-1987.

År	Ndr. Rønner	Skarreklit/ Bulbjerg	Hanstholm	Total
1977	96	132	30	228
1978	78	160	0-10	228-238
1979	81	100	29	210
1980	105	170	80	355
1981	118	214	60	392
1982	101	200-220	120	421-441
1983	96	242	6-8	344-346
1984	77	200	0	277
1985	?	275	0	?
1986	51	354	0	405
1987	18	363	0	381

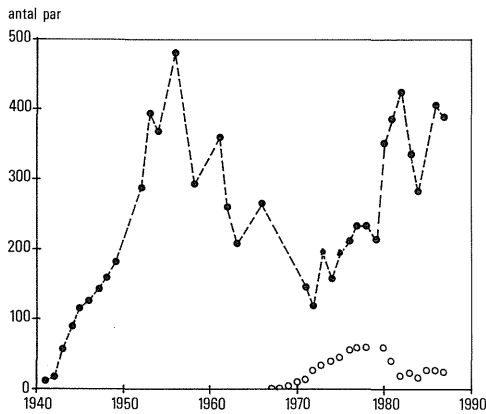

Fig. 1. Udviklingskurve for Ridebestanden i Danmark og på Nidingen i Sverige (cirkler), 1941-1987. Number of breeding pairs of Kittiwake in Denmark and on Nidingen (Sweden: circles), 1941-1987.

hvilken grund – fra at yngle på taget af et udhus til at yngle i vindueskarmene på fyrbygningerne, hvor der er plads til langt færre reder.

På vestmolen i Hanstholm har forekomsten mest af alt karakter af yngleforsøg, idet rederne næsten altid bliver skyllet i havet, inden der kommer unger på vingerne. I 1980 kom der dog 15 unger på vingerne, og i 1982 25 unger. I 1985 er havnen udvidet mod syd, og ynglemulighederne er nu stærkt forringede.

Skarreklit styrtede i havet i 1978. I 1979 flyttede Riderne ind på det nærliggende Bulbjerg og har ynglet dér siden.

På Fig. 1 er vist den danske ynglebestands udvikling siden 1941. Riden startede med at yngle på Hirs-

holmene, og bestanden steg hurtigt til knap 500 par. Nedgangen i slutningen af 1950'erne og i 1960'erne skyldtes rotteforekomst på Hirsholmene, og Riden forsvandt endeligt herfra i 1974. At en del af fuglene flyttede til Ndr. Rønner og i enkelte år også til Skagen kunne ikke hindre en bestandsreduktion. Først da Riderne slog sig ned på Skarreklit i 1973 og siden Bulbjerg, øgedes bestanden atter til det tidligere niveau på omkring 400 par.

Da ringmærkning har vist, at der sker udveksling mellem de danske ynglesteder, og at det var Riderne fra Ndr. Rønner, der i 1967 etablerede en koloni på den svenske Kattegatskyst på øen Nidingen, er bestandsudviklingen her vist i Fig. 1. Disse tal bør indgå i vurderinger over Ridebestandens størrelse og udvikling i Kattegat.

Summary: The breeding population of Kittiwakes *Rissa tridactyla* in Denmark 1977-1987

The Kittiwake first bred in Denmark in 1941 (F. Salomonsen, Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 35: 159-179, 1941). The population trend 1941-1976 has been described by A. Pape Møller, Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 72: 34-36, 1978. Tab. 1 shows the number of breeding pairs during 1977-1987, being about 400 pairs in 1986-87. The number of breeding pairs on Nidingen in Sweden, the only Swedish colony in Kattegat, should be considered together with the Danish Kattegat population at Ndr. Rønner. (Fig. 1).

Sten Asbirk
Skov- og Naturstyrelsen
Slotsmarken 13
2970 Hørsholm

Riderne på Ndr. Rønner. Foto: Sten Asbirk.